

بررسی ساختار تقسیمات کشوری «بندر لنگه» در یکصد سال اخیر

نجمه ملک پور^۱

چکیده

مقدمه

از دیرباز، برای اداره سرزمین پهناوری مانند، ایران، با چنان وسعت؛ تنوع اقلیم؛ فرهنگ و پیشینه تمدنی چند هزار ساله، نیاز به ایجاد سازمانهای اداری و سیاسی خاصی بوده و هر حاکمی که بر قلمروی از آن حکم می‌راند، جهت کنترل و نظم سرزمین خود، ناگزیر به قبول تقسیم و تقطیع قلمرو حکومتی خویش می‌شد.

شهرستان «بندر لنگه» در استان هرمزگان چون شهرستانهای دیگر ایران به مرور زمان از ترکیب بخشها، دهستانها و روستاهای متعدد تشکیل شده است. مجاورت شهرستان بندر لنگه با خلیج فارس موجبات اهمیت تاریخی و استراتژی خاصی برای این منطقه از ایران را فراهم آورده است.

سابقه تقسیمات کشوری در ایران، یعنی تقسیم کشور به ایالات؛ ولایات؛ استانها؛ شهرستانها و ... به عهد باستان، یعنی دوره مادها و هخامنشیان برمی‌گردد. با آنکه نظام و ساختار تقسیمات کشوری در ایران در دوره‌های مختلف با تغییر حدود و تعاریف همواره پا برجا بوده است، اما تا قبل از دوره مشروطه، قانون مشخصی در خصوص تقسیمات کشوری وضع نشده بود. اولین قانون «قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام» در سال ۱۲۸۶ شمسی، قانون دوم «قانون تقسیمات کشوری و وظایف فرمانداران و بخشداران» و قانون سوم، که اصلاحیه قانون دوم بود، در سال ۱۳۱۶ و قانون چهارم «قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری» در سال ۱۳۶۲ بتصویب رسید. به غیر از قوانین ذکر شده، مصوبات دولت، هیأت دولت، هیأت وزیران و ... تغییرات زیادی در ساختار تقسیمات کشوری ایران، در یکصد سال گذشته بوجود آورده است.

در بررسی سیر تقسیمات کشوری شهرستان بندر لنگه، در یکصد سال گذشته، این شهرستان در پاره‌ای از مقاطع جزء فارس (استان هفتم) و لار؛ در زمانی جزء فرمانداری بنادر و جزایر عمان؛ همچنین زیر مجموعه فرمانداری بوشهر و استان ساحلی بنادر و جزایر و در نهایت استان هرمزگان بوده است. بندر لنگه طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ از چهار بخش، هشت دهستان، نه شهر و ۱۷۴ روستا، تشکیل شده است.

کلید واژگان

تقسیمات کشوری؛ هرمزگان؛ بوشهر؛ فارس؛ بندر لنگه؛ شهرستان؛ بخش

۱. کارشناس ارشد ایران‌شناسی و پژوهشگر بنیاد ایران‌شناسی

این بندر در زمان کریمخان زند، با گسترش ارتباطات دریایی و رونق تجاری، آباد گردید. طوایف عرب «قواسمی» یا «جواسمی»، به امر و اجازه کریمخان، با توجه به سیاست نظامی و بازرگانی وی، در بندرلنگه ساکن شدند و از آنجا که دریانوردانی دلیر و بازرگانانی خبره بودند، به آبادی و رونق این بندر همت گماشتند. حضور ایشان در آن منطقه، ارتباط دریایی از مسیر خلیج فارس و رونق تجاری آن و نیز وجود راه کاروان‌رو از شیراز به دو بندر «کنگ» و «لنگه»، باعث آبادانی و شهرت این بندر شد؛ تا جایی که در دوران قاجار این بندر به «عروس بنادر ایران» معروف شد. حضور انگلیسیها از سال ۱۸۶۴م و برقراری خطوط تلگراف ایران و هند؛ تشکیل دفتر ایران و هند؛ تشکیل دفتر کنسولی فرانسه در سال ۱۸۸۹م و ... همه گویای رونق و اهمیت این شهرستان در آن دوره هستند.

در اواخر دوره قاجار و با شروع جنگ جهانی اول تا اواخر جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵م) فقر و بیماری و قحطی باعث از هم گسیختگی و ویرانی شهر گردید و اکثر مردم این شهر، فعالیت خود را تعطیل نموده و به نقاط دیگر مهاجرت کردند؛ به همین دلیل و بمرور زمان، نقاط مسکونی شهر خالی از سکنه شد و فعالیت گذشته و چهره واقعی خود را از دست داد. احمد اقتداری بر این عقیده است که مهاجرت طایفه «ابن جاسم» از بندرلنگه و قطع ارتباط بازرگانی بندرلنگه - لار - شیراز، تأسیس بندر خرمشهر در کناره غربی خلیج فارس و تمرکز امور بازرگانی در خرمشهر و تهران (اقتداری، ۱۳۴۸: ۴۸۴) باعث ضعف رونق این منطقه در آن زمان شده است.

شهرستان بندرلنگه، در حال حاضر، محل اتصال سه استان مهم کشور است و دارای نزدیکترین بندر کشور به بندر آزاد و کشورهای حاشیه خلیج فارس و یکی از بنادر فعال در امر صادرات و واردات؛ فعالیت صنایع شیلات و مجتمعهای مزارع پرورش میگو؛ صنایع دریایی کوچک برای ساخت و تعمیر شناورهای چوبی و فلزی و نیز دارای سواحل زیبا، برای جذب گردشگر و رونق اکوتوریسم بحساب می‌آید.

شهرستان «بندرلنگه» چون شهرستانهای دیگر ایران مرور از ترکیب بخشها، دهستانها و روستاهای متعدد تشکیل شده است. مجاورت شهرستان بندرلنگه با خلیج فارس، موجب اهمیت تاریخی و استراتژی خاصی برای این منطقه از ایران شده است.

در بررسی سیر تقسیمات کشوری شهرستان بندرلنگه، این شهرستان در پاره‌ای از مقاطع جزء فارس (استان هفتم) و لار، در زمانی جزء فرمانداری بنادر و جزایر عمان، همچنین فرمانداری بوشهر و استان ساحلی بنادر و جزایر و در نهایت در زیر مجموعه استان هرمزگان قرار گرفت.

موقعیت جغرافیایی

شهرستان بندرلنگه در جنوب غربی استان هرمزگان، در ۳۳ درجه و ۲۶ دقیقه عرض شمالی و ۵۴ درجه و ۵۳ دقیقه طول شرقی قرار دارد. بلندی این شهرستان از سطح دریا، حدود ۱۰ متر است و از سمت شمال با استان فارس و شهرستان بستک، از سمت جنوب به خلیج فارس، از سمت شرق با شهرستان بندر خمیر و از غرب با شهرستان پارسیان، هم‌مرز است.

شهرستان بندرلنگه از یک سلسله کوه‌های پردامنه و کم‌ارتفاع و دشتهای وسیع با درختان پراکنده تشکیل شده است. سواحل آن بیشتر کوهستانی است و کوهها، در برخی از مناطق، تا کنار دریا امتداد می‌یابند. آب و هوای این شهرستان گرم و مرطوب با تابستانهای بلند و گرم است و درجه حرارت، بدلیل رطوبت و وزش باد، بالاست. بارندگی در آن متغیر است و گاه با بارانهای سیل آسا همراهی شود.

بندر لنگه در گذر زمان

شهرستان بندرلنگه در، زمان هخامنشیان، از بنادر مهم و تجاری خلیج فارس محسوب می‌شده است و گمان می‌رود که بندر «گوغانا»، همان بندرلنگه امروزی باشد. در سال ۱۶۳۸ م / ۱۰۱۷ ش تاورنیه، جهانگرد معروف فرانسوی، طی سفر خود از بصره به بندرلنگه، مدت دو روز در این بندر اقامت نموده و از محاسن و آب و هوای این بندر یاد کرده است.

تقسیمات کشوری شهرستان لنگه در یکصد سال گذشته
 تقسیمات کشوری شهرستان بندرلنگه، در طول زمان، دچار فراز و فرودهای فراوانی بوده است. این شهرستان، در حال حاضر، از چهاربخش؛ هشت دهستان؛ نه شهر و ۱۷۴ روستا تشکیل شده است. مرکز شهرستان بندرلنگه، شهر «بندرلنگه» با وسعت ۲۰ کیلومتر مربع و ارتفاع ۱۰ متر از سطح دریاست.

در سال ۱۳۱۹ق / ۱۲۸۰ش، زمانی که ایران به دوازده ولایت تقسیم شد، بندرلنگه، همانند دیگر بنادر ایران، جزء حکومت بنادر ایران بود که زیر نظر ایالت فارس اداره می شد (نجم الدوله، ۱۲۸۰: ۸۷). بندرهای لنگه و چارک بر اساس یکی از منابع، در سال ۱۳۲۵ق / ۱۲۸۶ش، از مناطق مهم ایالت فارس محسوب می شدند (صفی خان، ۱۲۸۶: ۶۴).

در سال ۱۳۲۵ق / ۱۲۸۶ش «قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام» بتصویب رسید و بر طبق این قانون، ایران به چهار ایالت آذربایجان؛ کرمان و بلوچستان؛ فارس و خراسان تقسیم شد (قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام، ۱۳۲۵ق، ماده اول). بر این اساس فارس، ایالت سوم بحساب آمد. وضع بندرلنگه در این سال، همچون دیگر شهرها و ولایات ایران بطور دقیق مشخص نشده بود (در این قانون نام و تعداد ولایات معلوم نشده است).

در تقسیم بندی دیگری مربوط به سال ۱۳۴۱ق / ۱۳۰۰ش، ایران به چهار ناحیه شمالی، جنوبی، مرکزی و غربی تقسیم شده است. در این تقسیم بندی، ایالت معظم فارس در ناحیه جنوبی، از شهرها، بلوکات و قصبات معتبره زیادی تشکیل می شد که ولایت لارستان، ششمین ناحیه عمده و مهم ولایت فارس محسوب می گردید و حاکم نشین آن، شهر لار بود. در این تقسیم بندی، شیبکوه، قصبه بندر چارک، بندر مغو، بندر نخیلو و بندرلنگه (۷۰۰۰ نفوس) که در حال حاضر جزو شهرستان بندرلنگه محسوب می شوند، زیر مجموعه ولایت لارستان محسوب می شدند (مهندس الملک، ۱۳۰۰: ۱۲۴).

در تقسیمات بیست و هفت گانه مسعود کیهان در کتاب *جغرافیای مفصل ایران* در سال ۱۳۱۱، نواحی شیبکوه؛ فومستان (گاوبندی)؛ لنگه (۱۶۰۰۰ جمعیت) در زیر مجموعه عباسی در، ذیل بنادر خلیج فارس، در قسمت بیست و ششم قرار دارد و به ده ناحیه تقسیم می شود (کیهان، ۱۳۱۱: ۴۸۳).

در سندی به شماره ۱۲۷۲۱ مربوط به تاریخ ۱۳۱۴/۸/۷ که از طرف وزارت داخله و از روی بودجه سال ۱۳۱۴ تنظیم شده است، بندرعباس؛ میناب؛ قشم؛ جاسک و بندرلنگه در ذیل بنادر جنوب واقع شده اند (سازمان اسناد ملی ایران، ۱۳۶۲۳: ۲۹۷۰).

سلطان احمدخان احتسایان در سال ۱۳۱۵ در تقسیم بندی ارائه شده در کتاب *جغرافیای نظامی ایران* این نواحی را جزء ولایت لارستان در ایالت فارس برشمرده است:

بلوک شیبکوه، مرکز بندر چارک جزء حکومت بنادر جنوب، قراء معروف آن عبارتند از: ارسک، اشنیز، باوردان، بچیر، بندر مغو (جزء حکومت بنادر) بندر نخیلو، بوجبرئیل، چاه مسلم، جزه و چیره، بلوک فومستان از قراء و احشام، برد ول، بندر شیو، به ده، رشتی، شیو، آموی سفلی و علیا.

قانون تقسیمات کشوری، مصوب شانزدهم آبان ماه ۱۳۱۶ مجلس شورای ملی، ایران را به شش استان تقسیم کرد. شهرستان لنگه به همراه لارستان یکی از ده شهرستان استان جنوب محسوب می شد.

شهرستان لنگه و لارستان به مرکزیت لار در سال ۱۳۱۶ از این بخشها تشکیل می گردید:

۱. لارستان؛ مزایجان
۲. لنگه؛ جهانگیریه؛ شیبکوه؛ گهورستان
۳. بیخه فال؛ بیخه احشام؛ فومستان؛ گاوبندی (قانون تقسیمات کشوری و وظایف فرمانداران و بخشداران، ۱۳۱۶، ماده ۱ و ۲ و ۳)

نقشه سیاسی فارس و بنادر، جغرافیای مفصل ایران، کیهان؛ ۱۳۱۱

جمادی (قراء مهم: رستاق، کریشه، بندر کلات)؛ دهستان عبدلی (قراء مهم چيرويه و نخل خلفان) (رزم آرا، ۱۳۲۳: ۷۸).

بر اساس تصویب نامه شماره ۱۳۸۶/۷ مورخ ۱۳۲۹/۱۰/۲۴ مقرر شد، بخش بندرلنگه، تابع شهرستان لار به شهرستانی، مرکب از بخشهای حومه و بستک تبدیل شود. بخش گاوبندی نیز یک سال بعد بر اساس تصویب نامه شماره ۱۴۸۱۹ مورخ ۱۳۳۰/۶/۱۹ به شهرستان بندر لنگه پیوست.

در سال ۱۳۳۰ در کتاب فرهنگ جغرافیایی ایران، اسامی تمام آبادیها، دهستانها، بخشها و شهرستانها به ترتیب الفبایی آمده اند.

قانون آبان ۱۳۱۶ پیش از آن که به اجرا در آید، در ۱۳۱۶/۱۰/۱۹ اصلاح شد. بر اساس این قانون، ایران به ده استان و ۴۹ شهرستان تقسیم شد و بخشهای لنگه و گاوبندی در شهرستان لار، در استان هفتم قرار گرفتند.

در سال ۱۳۲۳ بر اساس کتاب جغرافیای نظامی منطقه فارس، بخش بندرلنگه؛ بخش بستک؛ بخش گاوبندی و بخش لار در شهرستان لار قرار داشتند. بخش بندرلنگه طبق اطلاعات این کتاب شامل دهستانهای حومه (قراء مهم این دهستان عبارتند از: بندر بستانه، بندر شناس و بندرکنگ (دهستان مرزوقی (قراء مهم: کنداران، ارسک، بندر حسنیه)؛ دهستان چارکی (قراء مهم: گلشن، بندر چارک، بندر طاحونه)؛ دهستان

شیخ شعیب، اندرآبی، کیش و فرور)؛ بخش گاوبندی (شامل دهستانهای اشکان، تراکمه و حومه گاوبندی).

با وجود ایجاد فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس و جدا شدن از فارس، طی ابلاغ نخست وزیر به وزارت کشور و بر اساس مصوبه شماره ۱۱۴۴۰ در تاریخ ۱۳۳۴/۶/۲۱، مقرر شد فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس با مرکزیت بوشهر، با حفظ سازمان خود، از استان هفتم (فارس) تبعیت کند و امور مرتبط به حوزه فرمانداری خود را با موافقت استانداری فارس انجام دهد. به همین دلیل در برخی منابع از استان هفتم بنام «استان فارس و بنادر» یاد شده است.

در سال ۱۳۳۵ براساس سرشماری عمومی، فهرستی از تقسیمات کشوری ارائه شد. شیوه تقسیم بندی در این سرشماری براساس جمعیت (بیشتر و کمتر از پنج هزار نفر) بدون تعیین سلسله تابعیت هر واحد است. بر این اساس، حوزه بندر لنگه، همچنان در استان هفتم (استان فارس و بنادر) ذکر شده و بالای پنج هزار نفر جمعیت و تعداد ۷۹۶ روستا، مزرعه و مکان زیر پنج هزار نفر جمعیت داشت.

در سال ۱۳۳۷ چند تغییر در ساختار تقسیمات کشوری شهرستان بندرلنگه ایجاد شد، که به این شرح است:

بر اساس تصویب نامه شماره ۵۵۲۰ در تاریخ ۱۳۳۷/۴/۱۲، مقرر شد دو بخش ابوموسی و تمبار با یکدیگر ادغام و به یک بخش با مرکزیت جزیره کیش تبدیل شوند.

همچنین در تاریخ ۱۳۳۷/۱۱/۱۹ طبق تصویب نامه شماره ۲۴۶۰۲، دهستان الحرم، از بخش کنگان مجزا و ضمیمه بخش گاوبندی در شهرستان بندر لنگه گردید.

تا سال ۱۳۴۰ با آن که شهرستان بندرلنگه تحت تابعیت فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس قرار داشت، اما از آنجا که این فرمانداری با حفظ سازمان خود تحت تبعیت استان هفتم (فارس) بود، همچنان امور مرتبط با خود را با موافقت استانداری فارس انجام می داد، شهرستان بندر لنگه در نهایت در

بخش بستک شامل دهستانهای حومه، دژگان، رویدر، فرامرزان، گوده و لمزان؛ بخش گاوبندی (شامل دهستانهای اشکان، بیرم و حومه)؛ بخش لنگه (شامل دهستانهای بدوی، چارکی، حمدادی، حومه، عبیدلی و مرزوقی)؛ در زیر مجموعه شهرستان لار قرار داشتند (رزم آرا، ۱۳۳۰، ج ۵).

بندرلنگه در سال ۱۳۲۹ به شهرستان تبدیل و بخش بستک از لار منتزع و به شهرستان بندرلنگه ملحق شده بود، ولی از آنجا که اطلاعات جمع آوری شده جهت نگارش کتاب به قبل از این زمان برمی گردد، همچنان اطلاعات قبل از آن برای مناطق ذکر شده بیان شده است.

طبق تصویب نامه شماره ۲۳۱۵۱ در تاریخ ۱۳۳۳/۹/۲۹ مقرر شد، فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس به مرکزیت بوشهر و فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان به مرکزیت بندرعباس ایجاد شود. فرمانداری بندرلنگه (فرمانداری درجه ۲) در این تقسیم بندی زیر مجموعه فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس قرار گرفت که مشتمل بر پنج بخش به نامهای بخش حومه (شامل دهستانهای دژگان، لمزان و شیبکوه)؛ بخش بستک (شامل دهستانهای کوده، رویدر و فرامرزان)؛ بخش گاوبندی؛ بخش ابوموسی و بخش تمبار بود.

بدین ترتیب با ایجاد این فرمانداری کل و جدا شدن بوشهر و بندرلنگه از استان هفتم، ارتباط آبی این استان با خلیج فارس قطع شد.

در تاریخ ۱۳۳۳/۱۰/۱۹ طبق تصویب نامه شماره ۲۴۹۸۵ مقرر شد، اصلاحاتی در حوزه فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس به مرکزیت بوشهر به اجرا درآید که اصلاحات در فرمانداری بندرلنگه بشرح زیر است:

فرمانداری بندرلنگه مشتمل بر شش بخش: بخش ابوموسی؛ بخش تمبار؛ بخش بستک (شامل دهستانهای بستک، رویدر، فرامرزان و گوده)؛ بخش حومه (شامل دهستانهای جزیره سیری، دژگان، لمزان و لنگه)؛ بخش شیبکوه و جزایر تابعه (مرکز چارک) (شامل دهستانهای شیبکوه و جزایر

در سال ۱۳۵۵ بخش کیش از شهرستان بندرلنگه جدا شد و طبق تصویب‌نامه شماره ۵۹۳۰ در تاریخ ۱۳۵۵/۳/۱۸ به شهرستان تبدیل گردید. شهرستان تازه تأسیس کیش به مرکزیت کیش مرکب از دو بخش به نامهای بخش حومه به مرکزیت کیش شامل جزایر کیش، فرور بزرگ و فرور کوچک؛ و بخش لاوان با مرکزیت لاوان شامل جزایر لاوان، هندورابی و شتوار بود.

سرانجام نام «استان ساحلی و بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان» براساس تصویب‌نامه شماره ۳۸۱۵۲ در تاریخ ۱۳۵۵/۷/۱۲ به «استان هرمزگان» تغییر یافت.

شهرستان بندرلنگه بر اساس سرشماری عمومی سال ۱۳۵۵ شامل چهار بخش به نامهای بخش بستک (شامل چهار دهستان بنامهای بستک، رویدر، فرامرزان و گوده)؛ بخش شیبکوه (شامل دهستانهای بدوی، چارکی، حمادی و عبیدلی)؛ بخش گاویندی (مرکب از دو دهستان به نامهای الحرم و گاویندی)؛ بخش مرکزی (شامل دهستانهای حومه، دژگان، لمزان و مرزوقی) بود.

طبق تصویب‌نامه شماره ۳۵۷۲ در تاریخ ۱۳۵۹/۳/۲۶ مقرر شد، شهرستان کیش که شامل دو بخش کیش و لاوان بود به یک بخش به نام کیش تبدیل و مجدداً تابع شهرستان بندرلنگه شود.

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۶۵، شهرستان بندرلنگه شامل بخشهای بستک (مشمول بر دهستانهای بستک، رویدر، فرامرزان و گوده)؛ بخش شیبکوه (مشمول بر دهستانهای بدوی، چارکی، حمادی و عبیدلی)؛ بخش کیش (مشمول بر دهستانهای جزیره کیش و جزیره لاوان)؛ بخش گاویندی (شامل دهستانهای الحرم و گاویندی) و بخش مرکزی (شامل دهستانهای حومه، دژگان، لمزان و مرزوقی) بود.

در تاریخ ۱۳۶۶/۹/۲۰ سیزده دهستان در شهرستان بندرلنگه (به جز لاوان و کیش) بنام بهداشت؛ چارک؛ حومه؛

تاریخ ۱۳۴۰/۳/۱۵ بر اساس تصویب‌نامه شماره ۱۲/۴۸۵۶ با سازمان فعلی و بخشهای تابعه از استان هفتم (فارس و بنادر) منتزع و به «فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان» ملحق گردید (تابعیت فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس در تاریخ ۱۳۴۰/۹/۱۸ از استان هفتم ملغی شد).

در سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۴۵، شهرستانهای فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس و فرمانداری کل بنادر و جزایر دریای عمان تحت یک عنوان واحد بنام «فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان» آمده است.

بر این اساس، شهرستان بندرلنگه در «فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان» شامل پنج بخش بود؛ بخش بستک (مشمول بر دهستانهای بستک، رویدر، فرامرزان و گوده)؛ بخش حومه مشتمل بر دهستانهای حومه، دژگان، لمزان و مرزوقی)؛ بخش شیبکوه (مشمول بر بخشهای بدوی، چارکی، حمادی و عبیدلی)؛ بخش کیش (شامل دهستان کیش)؛ بخش گاویندی (مشمول بر دهستانهای الحرم و گاویندی).

بر اساس تصویب‌نامه شماره ۴۴۶۴۲ در تاریخ ۱۳۴۶/۹/۱۸ مقرر گردید، «فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس» و «فرمانداری کل بنادر و جزایر دریای عمان» منحل و «سازمان استانداری بنادر و جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان» به «استان ساحلی بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان» تغییر نام یابد. این استان مشتمل بر پنج فرمانداری به نامهای فرمانداری بندرعباس (مرکز استان)؛ فرمانداری بندر بوشهر؛ فرمانداری بندر لنگه؛ فرمانداری برازجان و فرمانداری میناب بود. در سال ۱۳۴۹ شهرستانهای بوشهر و دشتستان به مرکزیت برازجان از «استان ساحلی بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان» جدا شدند.

طبق تصویب‌نامه شماره ۷۳۵۱۰ در تاریخ ۱۳۵۲/۱۲/۱۶ مقرر شد، جزیره سیری از بخش کیش در شهرستان بندرلنگه و جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک و ابوموسی از بخش قشم شهرستان بندرعباس جدا و بعنوان بخش ابوموسی در شهرستان بندرعباس ایجاد شود.

لنگه ایجادشوند:

۱. دهستان لاوان به مرکزیت جزیره لاوان در تابعیت بخش کیش در شهرستان بندرلنگه (مشمول بر ده روستا، مزرعه و مکان به نامهای لاز، لازه، کورات، ده کوت، حله، رأس، کوه فلی، ده ریز، شتوار و لاوان).
۲. دهستان کیش به مرکزیت جزیره کیش در تابعیت بخش کیش (مشمول بر هجده روستا، مزرعه و مکان به نامهای صفین قدیم، صفین جدید، دهو، سجم، ماشه، باغو، کیش، هندورابی، پاسگاه باغو، جنگل کاری، ایستگاه صدا و سیما، باغ درویش، ششصد دستگاه، فرودگاه، مهمانسرا، اسکله جدید، سازمان عمران و راهدار مخابرات).

جزیره کیش طبق تصویب نامه شماره ۵۴۶۶۷/ت/۱۵۴ ک در تاریخ ۱۳۷۲/۹/۲۸ و روستای بندرچارک مرکز بخش شیپکوه بر اساس تصویب نامه شماره ۳۳۸۶/ت/۱۶۰۳۱ ک در تاریخ ۱۳۷۵/۴/۴ به شهر تبدیل شدند.

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵، شهرستان بندرلنگه مشتمل بر پنج بخش می شد: بخش بستک (شامل دهستانهای جناح، ده تل، فتویه، فرامرزان، گوده و هرنگ)؛ بخش شیپکوه (شامل دهستانهای چارک و مقام)؛ بخش کیش شامل دهستانهای کیش و لاوان)؛ بخش گاو بندی (شامل دهستانهای بهدشت، کوشکنار و مهرگان و بخش مرکزی شامل دهستانهای حومه، دژگان، مغویه و مهران).

در تاریخ ۱۳۷۸/۸/۱۷ بر اساس تصویب نامه شماره ۶۱۰۱۴/ت/۲۰۲۴۷ ه مقرر شد، نام روستای بدل، مرکز دهستان مهران، تابع بخش مرکزی شهرستان بندرلنگه، به بدل تغییر نام یابد.

در تاریخ ۱۳۷۹/۱۲/۸ بر اساس تصویب نامه شماره ۵۶۲۱۱/ت/۲۱۳۰۱ ه، مقرر گردید که بخش جناح با مرکزیت روستای جناح (مشمول بر دهستانهای جناح، هرنگ و فرامرزان ایجاد شود)؛ همچنین طبق همین تصویب نامه

دژگان؛ ده تل؛ فرامرزان؛ فتویه؛ گوده؛ مغوی؛ مقام؛ مهران؛ مهرگان و هرنگ بر اساس تصویب نامه شماره ۱۱۰۵۱۸/ت/۶۷۵ ایجاد گردید.

شهرستان بندرلنگه در تاریخ ۱۴/۷/۱۳۶۹ بر اساس تصویب نامه شماره ۸۲۸۱۰ شامل پنج بخش: بخش بستک (مشمول بر دهستانهای ده تل، فرامرزان، فتویه، گوده و هرنگ)؛ بخش شیپکوه به مرکزیت روستای بندر چارک (مشمول بر دهستانهای چارک و مقام)؛ بخش گاو بندی به مرکزیت شهر گاو بندی (مشمول بر دهستانهای بهدشت و مهرگان)؛ بخش کیش به مرکزیت جزیره کیش؛ بخش مرکزی به مرکزیت شهر بندرلنگه (مشمول بر دهستانهای حومه، دژگان، مغوی و مهران) بود.

طبق تصویب نامه شماره ۴۳۴۲۳/ت/۹۹ ک در تاریخ ۱۳۷۰/۷/۲۸ مقرر شد، این تغییرات در شهرستان بندرلنگه اعمال شود:

۱. مرکز دهستان فرامرزان، از روستای جناح به روستای کمشک، انتقال یابد.
۲. دهستان جناح به مرکزیت روستای جناح در محدوده دهستان فرامرزان (مشمول بر روستاها، مزارع و مکانهای کوهیچ، میستان، گرگوه، اشکفت سیاه، احمدآباد، چاله، چاه عالی احزان، جناح، کنار دراز، تیل ده، پای تاوه، کهتویه و میستان گرگوه) تأسیس شود.
۳. دهستان کوشکنار به مرکزیت روستای کوشکنار (شامل روستاها، مزارع و مکانهای کوشکنار، غورزه، نستولو، بندر بتن، پاسگاه بتن، عمانی، چاه شنبه، کنار سبز، چاه موهو، موردو، برکه دوکان، سروباشر، فارس، اکبری، تمبوی جنوبی و تمبوی شمالی) ایجاد شود.
۴. روستاهای مهدی آباد، آوین علیا و آوین سفلی، از دهستان رویدر شهرستان بندرلنگه، منتزع و به دهستان فین شهرستان بندرعباس الحاق گردد.

همچنین در تاریخ ۱۳۷۲/۴/۲۲ طبق تصویب نامه شماره ۱۵۱۲۹/ت/۲۴ ک مقرر شد، این دهستانها در شهرستان بندر

نتیجه‌گیری

مجاورت شهرستان بندرلنگه با خلیج فارس موجب اهمیت این منطقه شده است. تقسیمات کشوری این شهرستان چون اغلب بنادر خلیج فارس از فراز و فرودهای فراوانی برخوردار بوده است. اجزاء تشکیل دهنده این شهرستان در یکصد سال گذشته در ایالتها و استانهای مختلفی واقع بوده است. در دوره قاجار این منطقه زیر نظر ایالت فارس اداره می‌شد. در سال ۱۲۸۶ که قانون تشکیل ایالات و ولایات به تصویب رسید، وضعیت بندرلنگه در این سال همچون دیگر شهرها و ولایات ایران بطور دقیق مشخص نشده بود، اما طبق تقسیم‌بندی که در سالهای بعد، برخی منابع، ارائه کرده‌اند، این منطقه زیرمجموعه ولایات لارستان در ایالت فارس محسوب می‌شد.

طبق تقسیم‌بندی که در سال ۱۳۱۶ ش مجلس شورای ملی تصویب نمود، این منطقه در ابتدا در استان جنوب قرار گرفت و با اصلاح شدن این قانون در همان سال، زیرمجموعه شهرستان لار در استان هفتم قرار گرفت.

بندرلنگه در سال ۱۳۲۹ ش به شهرستان تبدیل شد و با تأسیس فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس در سال ۱۳۳۳ این شهرستان در زیرمجموعه این فرمانداری کل قرار گرفت و از استان هفتم جدا شد. با جدا شدن این شهرستان از استان هفتم (فارس) ارتباط آبی این استان با خلیج فارس قطع شد.

در سال ۱۳۴۰ تابعیت شهرستان بندرلنگه از فرمانداری کل بنادر و جزایر خلیج فارس که تحت تبعیت استان هفتم بود، ملغی و این شهرستان زیرمجموعه فرمانداری کل بنادر و جزایر بحر عمان (با مرکزیت بندرعباس) شد.

در سال ۱۳۴۶ فرمانداری کل بنادر و جزایر دریای عمان منحل شد و استان ساحلی بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان تأسیس شد و فرمانداری بندرلنگه یکی از پنج فرمانداری تشکیل دهنده این استان بود.

مقرر شد شهرستان بستک به مرکزیت بستک از ترکیب دو بخش مرکزی به مرکزیت شهر بستک مرکب از دهستانهای فتویه، گوده و ده تل و بخش جناح ایجاد شود. بدین ترتیب بستک از شهرستان بندر لنگه جدا شد.

در تاریخ ۱۳۸۳/۸/۹ براساس تصویب نامه شماره ۱۸۴۴۶ ت ۲۹۲۷۸ ک، تغییرات زیر در شهرستان بندرلنگه اعمال شد و با جدا شدن بخش گاویندی از شهرستان بندر لنگه، شهرستان جدیدی به نام گاویندی ایجاد گردید:

۱. دهستان بوچیر به مرکزیت روستای بوچیر (مشممل بر روستاها، مزارع و مکانهای بوچیر، حمیران، پاسگاه شهید باقری، هشنیز، شرکت راهسازی اشکند، برداحمدی، لاورچهو و پاسگاه لاورچهو) در بخش گاویندی شهرستان بندرلنگه ایجاد شد.

۲. مرکز دهستان بهدشت از روستای دشتی به روستای زیارت انتقال یافت.

۳. بخش کوشکنار به مرکزیت روستای کوشکنار متشکل از دهستانهای کوشکنار و بهدشت در شهرستان بندرلنگه ایجاد گردید.

۴. شهرستان گاویندی به مرکزیت شهر گاویندی از ترکیب بخش مرکزی متشکل از دهستانهای بوچیر و مهرگان و شهر گاویندی و بخش کوشکنار ایجاد شود. بدین ترتیب گاویندی از شهرستان بندرلنگه جدا گردید.

شهرستان بندرلنگه در سال ۱۳۸۵ دارای سه بخش به نامهای بخش شیبکوه (شامل دهستانهای بندر چارک و مقام)؛ بخش کیش (شامل دهستانهای لاوان و کیش)؛ بخش مرکزی (متشکل از دهستانهای حومه، دژگان، مغویه و مهران) بود. در نهایت با ایجاد بخش مهران در سال ۱۳۸۹ از ترکیب دهستانهای مهران و دژگان، تقسیمات کشوری شهرستان بندرلنگه با ۱۷۴ روستا و نه شهر در استان هرمزگان در سال ۱۳۹۰ به این قرار بود:

بخش شیبکوه (شامل دهستانهای بندر چارک و مقام)؛ بخش کیش شامل (دهستانهای لاوان و کیش)؛ بخش مرکزی (متشکل از دهستانهای حومه و مغویه) و بخش مهران (متشکل از دهستانهای دژگان و مهران).

- گزارش خلاصه سرشماری عمومی کشور در سال ۱۳۳۵.
- مجموعه قوانین، مقررات و مصوبات تقسیمات کشوری.
- مرکز آمار ایران؛ فرهنگ آبادیهای کشور (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۴۵)، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۴۷.
- _____ (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۵۵)، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۵۸.
- _____ (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۶۵)، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۷.
- _____ (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵)، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۸.
- _____ (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵)، تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۷.
- نجم‌الدوله، عبدالغفار؛ کفایه الجغرافی جدید، ۱۳۱۹ق / ۱۲۷۹ش، بی‌نا.
- نجمی تبریزی، میرزا رضاخان مهندس‌الملک؛ کلیات جغرافیای ایران، تهران: دارالفنون، ۱۳۰۰ش.
- نوربخش، حسین؛ بندرلنگه در ساحل خلیج فارس، بندرعباس: اداره کل فرهنگ و هنر استان هرمزگان، ۱۳۵۸.

استان ساحلی و بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان در سال ۱۳۵۵ به استان هرمزگان تغییر نام یافت و شهرستان لنگه با چهار بخش و هشت دهستان، همچنان یکی از شهرستانهای تشکیل دهنده این استان است.

منابع

- احتسابیان، سلطان احمدخان؛ جغرافیای نظامی ایران، تهران: مطبوعه باقرزان، ۱۳۱۱.
- اقتداری، احمد؛ آثار شهرهای باستانی سواحل و جزایر خلیج فارس و دریای عمان، تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۴۸.
- بختیاری، مجید؛ راهنمای مفصل ایران، استان هرمزگان، تهران: سازمان جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، ۱۳۶۹.
- رزم‌آرا، حسینعلی؛ فرهنگ جغرافیایی ایران، تهران: دایرة جغرافیایی ستاد ارتش، جلد هفتم، ۱۳۳۰.
- _____، علی؛ جغرافیای نظامی منطقه فارس، بی‌جا، چاپخانه ارتش، ۱۳۲۳.
- صفی‌خان، محمد؛ کتاب جغرافیا، بی‌جا، بی‌تا، ۱۳۲۵ق.
- فریدی مجید و دیگران؛ ۱۳۸۸، سرگذشت تقسیمات کشوری ایران، تهران: بنیاد ایران‌شناسی، جلد دوم، ۱۳۸۸.
- قانون تقسیمات کشور و وظایف فرمانداران و بخشداران، مصوب دی ماه ۱۳۱۶.
- _____، مصوب شانزدهم آبان ۱۳۱۶.
- کیهان، مسعود؛ جغرافیای مفصل ایران، بی‌جا، چاپخانه مجلس، ۱۳۱۱.